

tes': pertanyent a la família cèltica i indoeur. de l'irl. *múin* 'coll', ky. ant. *m(u)inici* 'collar, collaret', ll. *monile*, paleosl. *monisto*, proto-irani *mani-* (> *nini*) id.: per al cèltic, cf. J. Loth, *R. Celt.* xlv, 196ss.; no sembla gens ferm el terreny d'aquesta possibilitat, però no és idea recusable, ateses les fondes llacunes que presenta el coneixement del lèxic pre-romà i medieval dels dos vessants pirinencs, puix que des d'aquest sentit arribaríem al d'«enllaç, abraçada» i «carícia»; C) *MANIACUS* —cf. prov. *maniacle* «fantasque, métiucleux» — és una idea que aquí es presenta en condicions molt més atractives que la de partir del greco-llatí *MANIA* 'folia' per a *MANYA*.»

Posades així en focus les idees i il·luminat el panorama de recerca amb aquest tomb d'horitzó, podrem examinar millor una darrere l'altra aqueixes pistes. Però comencem exposant les dades orientadores sobre aquests mots. No tenim res anterior a Lacav. (1695), que altrament només porta «*manyagaria*: blandimentum, blanditia: *fer mayagaries a algú*: aliquid blandimentis demulcere; *ell ho ha aconseguit ab ses manyagaries*», «*amanyagar o mitigar algú*: animum delinire, demulcere, mitigare; *amanyagar o afalagar a algú*: alicui assentari ---» junt amb *amanyagament* i *amanyagador*, però no l'adj. *manyac* ni el subst. *manyaga*; aquest tampoc no figura en Lab. 1840 ni en Belv.; el qual porta *manyagadura* i *manyagaria* «mimo, blanditia» i «*manyag, -a*, apacible, manso, mego, placidus, mansuetus; *vedella manyaga, de tots mama ref.*» i *amanyagador* i *amanyagar* «popar, acariciar, blandiri» (poc més estès en el Lab. 1839-40).

Però són mots molt usats pels escr. Renaix.: «Com a remat que giravolta y's venta a córrer a la remor del esquellot, seguint al *manyac* o manso, axís tots los garbers s'afanyaren a seguir los passos de don Manel», Valls i Vicens (*Lo Segador*, 23), explicat pel *DAG.*: «el moltó que va davant del ramat» (Berga); i «lo cavall --- veyent que era *manyac*, lo lligan ab una corda», Verdaguer (*DAG.*); «Espia! En Marquillo de Glorians ambe quatre vedells --- I donc, que també veniu a vila? a venre el vedell? —L'amo vol venre la brava i tot --- fa pas un bon pensament, l'amo, de se la venre! *Manyaga* com un ca, trebaiadora per la terra, cada any a-prenys ---», Massó Torrents (*Croquis Pir.*, 30).

Però també aplicat a persones, almenys a infants: «Encén el foc a la llar i recull aquet petit, que s'està morint de fred, mentrestant que avisen a sa mare. —Ai, el meu fill! Si està gelat! --- Com ha sét? Ai, vina, vina, *manyac* a la vora del foc!», «Al exint de sas virginals entranyas / apar que tot se reventa de plor / y la mareta per aconsolar-lo / ella li canta la dolsa cansó: / No ploris, no, *manyaguet* de la mare, / no ploris no, infantó del meu cor», nadala recollida per Verdaguer a Osona (MilàF, *Romilo.*, 46E), i l'altra que de la mateixa obra cita el *DAG.*: «Se miran al *manyac* y a la mare donzella». És clar que era lícit a l'escriptor donar a aquest adjectiu el valor retòric de 'predilecte': «Fills *manyacs* de la musa catalana», *JFlo.* 1884 (*DAG.*).

Però el poble recorrent a una metàfora més enèrgica, i amb gran força irònica, ho aplica a homes molt adults, que volen abusar de la seva astúcia o dels seus músculs, interpellant-los antifràsticament: l'esquerpa coqueta que ha repellit amb un acte audaçíssim el brutal galant que volia prendre-la per força, en sorprendre-la en un lloc tancat: «mentre ell --- s'arreglava el desordre impúdic de la roba, l'Enriqueta li feia melosament: —Veus si hem oberta la porta, *manyac*?», Coromines (*Prometeu.*, § 5, p. 94); «—Ja me'ls donaràs a deurs, veritat? —Ai, *manyac!*» = «ca,home!», explica un empordanès al col·lector d'*AlcM*, com a frase usual (però ben poc eufèmica i gens acaroadora).

D'altra banda, el vivacíssim verb *amanyagar*, que més que als animals, s'aplica a la gent que hom tracta d'amansir i apaivagar: «Com que tenian en los soldats més confiança que en ells mateixos, *amanyagavan* aquella poderosa ajuda que tants bons serveys los podia fer», escrivia el manresà J. d'Argullol (*La Guerra*, 1872, p. 107); «la popularitat, que caggira a tanta gent, era la flaca del Forner de les Monges, y a satisfèr-la posava tota la voluntat, procurant-se les simpaties de pobres y rics, *amanyagant* a tothom y no ofenent a ningú», Noller (*Croquis del N.*, 102); amb el corollari *amanyagador*: «era un dia d'hivern molt hermos --- un dia benigne, de cel blau, net, sense pedassos blanquinosos ni interrupcions descolorides: ab un sol tan *amanyagador* que els fredolics dexavan la capa al penjia-robes», EmVilanova (*Escenes Barcelonines*, p. 98). Un concepte tan dolç i coral s'enlaira naturalment fins als cims més alts de magnànima humanitat: «Lluís de Catalunya, President d'ombra encesa! / --- / llargament *amanyagues* les muntanyes maternes, / ets pastor d'esperances entre immòbils ramats, / i, com un foc vestit de boira i de lluernes, / davalles a abraçar les captives ciutats!», Agustí Bartra (*Coral a Companys*, 1954).

És clar que també s'aplica als animals, com és natural, entre els pastors i ramaders dels Pirineus, des del Pallars fins al Conflent —en part en una variant sense prefix—, i que els rústics en treuen partit abans que tot per a llur economia pecuària: «quan són furros los bous, per *manyagà*-ls, cal ---», Tor de Vall Ferrera (1932); «cap a la banda d'Olot --- tan sols de la llogar pel *corre-bou*, que allí hi són molt afectats, quan la vaca estava més enfutismada de la rabior de la brega, aguesses vist que l'amo s'hi acostava, i tot la *manyagant* i dient 'Pitita, Pitita!' se l'emmenava al cortical com un xai», Massó T. (*Croquis*, I, 31).

Només crida l'atenció la data tardana de la documentació de què disposem per al substantiu *manyaga*. Crec que en el nostre segle almenys, en català central tothom el sent com el mot més viu i corrent per a la idea de 'carícia' (a molts he sentit exagerar criticant fins i tot l'ús de *carícia* com a «menys català»; però «*manyaga*: carícia: *fer manyagues*», *DFA.*; i no obstant no sembla haver estat registrat pels lexicògrafs fins al *DOrt.* (omès fins i tot en el lèxic de la *Gram. Fabra* de 1912, on *manyac* i *manyagueria* figuren tractats repetidament § 88, 173, 188; absent del *DAG.*,